

informační bulletin

4 / 2009

Výběr z aktivit Úřadu z konce roku 2009

2.– 4. listopadu	Úřad hostil v rámci tradiční spolupráce delegaci bosensko-hercegovské agentury pro ochranu osobních údajů. Zájem kolegů se soustředil na zásady ochrany osobních údajů a jejich prosazování v rámci praktické činnosti Úřadu.
4.– 6. listopadu	Zástupci Úřadu se v čele s předsedou zúčastnili každoroční mezinárodní konference komisařů pro ochranu dat a soukromí, jejíž 31. ročník se pod heslem „Privacy: Today is tomorrow“ letos konal v Madridu. Mezi hlavní výsledky konference patří rezoluce o mezinárodních standardech ochrany osobních údajů a soukromí. (Text rezoluce, v angličtině, je k nalezení na anglické verzi webových stránek Úřadu v rubrice International Relations/Other information pod názvem International Standards on the Protection of Personal Data and Privacy.)
16. listopadu	Ve Zdravotnických novinách vyšel článek přinášející diskusi k tématu centrálního úložiště dat SÚKL v souvislosti s rozhodnutím Úřadu o nezákonnosti takového shromažďování dat. Prezentuje stanovisko Grémia majitelů lékáren, České lékárnické komory, České lékařské komory, IT odborníka a Úřadu. Přetištěný článek naleznete na stránkách Úřadu v rubrice Média/Ochrana osobních údajů v českých médiích.
27. listopadu	Předseda Úřadu RNDr. Igor Němec byl hostem zpravodajské relace Fakta Barbory Tachecí, vysílané v rámci večerních Zpráv TV Prima.
3. prosince	Úřad zveřejnil na svých webových stránkách v rubrice Názory Úřadu/Na aktuální téma námitky ke sjednání smlouvy mezi EU a USA o tom, že společnost SWIFT bude ze svých technologických center předávat vybrané informace o finančních transakcích včetně osobních údajů klientů bank a jiných finančních institucí úřadům v USA v rámci boje proti terorismu.
10. prosince	JUDr. Jiří Maštalka byl hostem diskusního pořadu Káva o čtvrté na ČRo 2 – Praha. Spolu s Tomášem Koníčkem z odboru prevence kriminality MV a Oldřichem Kužílkem, poradcem pro otevřenost veřejné správy, diskutovali na téma bezpečnostních kamer. Záznam pořadu je k dispozici na webových stránkách Úřadu v rubrice Média/Ochrana osobních údajů v českých médiích.
17. prosince	Předseda Úřadu RNDr. Igor Němec reagoval na článek „Sledují lidi podle klíčových slov na síti“, otištěný v Právu dne 16. 11. 2009. Jeho článek s názvem „Sledování zaměstnanců přes počítač? Nelze nyní, tím méně v budoucnu!“ naleznete na webových stránkách Úřadu v rubrice Média/Ochrana osobních údajů v českých médiích.
17. prosince	Na webových stránkách Úřadu (v rubrice Názory Úřadu/Na aktuální téma) byla zveřejněna zpráva o jednání Úřadu se zástupci Sdružení dopravních podniků ČR ve věci uchování údajů klientů používajících službu SMS jízdného, která probíhala v průběhu roku 2009. Výsledkem jednání je, že Sdružení dopravních podniků ČR přistoupilo na zkrácení lhůty pro uchování čísel mobilních telefonů, ze kterých byla zakoupena SMS jízdenka, a to z původně navrhovaných deseti let na tři měsíce.

Rozkladová komise předsedy Úřadu pro ochranu osobních údajů

Rozkladová komise je poradním orgánem předsedy Úřadu, který předseda zřídil svým rozhodnutím v souladu se správním řádem. Komise má svůj statut a jedná dle jednacího řádu. Usnášeníschopnost rozkladové komise určuje její statut a jednací řád, který upravuje pravidla o počtu členů při jednání. Komise je dle pravidel jednacího řádu složena ve větší míře z externích spolupracovníků, erudovaných odborníků právníckého směru se zkušenostmi v oblasti ochrany osobních údajů, v menšině jsou pak zaměstnanci Úřadu.

Externí členové komise stejně jako další zainteresovaní odborníci různých úrovní, zejména v rámci veřejné správy, mohou spolupracovat s Úřadem i v dalších oblastech, např. při přípomínkových řízeních novelizací zákonů a právních předpisů či jejich částí týkajících se ochrany osobních údajů a dále při tvorbě stanovisek Úřadu.

Členy komise včetně předsedkyně/předsedy komise jmenuje a odvolává předseda Úřadu, stejně jako tajemnici/tajemníka komise. Tajemnice/tajemník nijak nezasahuje do jednání komise, ani nehlasuje.

Jednání komise je neveřejné, mohou být přizváni referenti předkládající případ a někteří další zaměstnanci Úřadu. Uzavřeného jednání komise a následného hlasování se účastní pouze členové komise za přítomnosti tajemnice.

Rozkladová komise projednává zejména rozklady proti rozhodnutí správního orgánu 1. stupně. Doporučení komise není pro předsedu Úřadu závazné.

Předseda Úřadu v rozhodnutí o rozkladu, tedy v rozhodnutí správního orgánu 2. stupně, může dle příslušných ustanovení správního řádu:

- rozklad zamítnout*,
- rozkladu vyhovět a zrušit nebo změnit rozhodnutí správního orgánu 1. stupně,
- v případě zrušení rozhodnutí lze věc vrátit správnímu orgánu 1. stupně, který vydal napadené rozhodnutí, k došetření či novému projednání.

Práce rozkladové komise a její doporučení jsou pro Úřad významná, zejména při tvorbě stanovisek Úřadu a určení jistých standardů řešení věcně podobných případů. Stejně významný je pro Úřad pohled „zvenčí“, tzn. názory externích členů komise na různá specifika, která jsou komisí v rámci projednávání případů řešena.

Poznámka:

**Proti rozhodnutí předsedy Úřadu, jako odvolacího orgánu, o zamítnutí rozkladu, a tedy potvrzení rozhodnutí správního orgánu 1. stupně, se nelze odvolat. Lze však toto rozhodnutí napadnout žalobou u příslušného soudu, případně uplatnit u Úřadu mimořádné opravné prostředky dle § 94 a násl. § 100 správního řádu nebo navrhnout vydání nového rozhodnutí dle § 101 správního řádu.*

31. mezinárodní konference komisařů pro ochranu dat a soukromí – Madrid, 4. – 6. 11. 2009

Ve dnech 4. - 6. listopadu hostil Madrid zástupce orgánů a organizací zabývajících se ochranou soukromí. Pod heslem „Privacy: Today is tomorrow“ měli účastníci 31. konference komisařů pro ochranu dat a soukromí z celého světa příležitost sdílet i konfrontovat své přístupy k problémům ochrany osobních údajů.

Velká část programu byla věnována komunikačním technologiím, jako jsou kamerové systémy, internet a s tím související problémy aplikovatelnosti jednotlivých právních zásad ochrany soukromí v globálním světě. Současně se pozornost diskutujících zaměřila na stále aktuální problémy jako například respektování práv minorit, soukromí na pracovišti a problém digitalizace médií. V rámci této konference se sešli na uzavřeném zasedání také zástupci všech dozorových autorit.

Tak jako tradičně i zde byla schvalována celá řada dokumentů, jejichž obsah můžete nalézt na adrese španělského úřadu pro ochranu osobních údajů <http://www.privacyconference2009.org/program/Presentaciones/index-iden-idweb.html>. Na těchto stránkách je vyvěšen také program celé konference.

Návštěva u slovenských kolegů

Ve dnech 13.-15. října proběhlo v Bratislavě pracovní setkání zástupce tiskového oddělení Úřadu s tiskovou tajemnicí slovenského Úřadu na ochranu osobních údajů. Úřad na ochranu osobních údajů Slovenskej republiky (dále jen úřad) byl zřízen v roce 2002 na základě „zákona o ochrane osobných údajov“. Má celostátní působnost, vykonává nezávisle dozor nad ochranou osobních údajů a podílí se na ochraně základních práv a svobod fyzických osob při zpracování jejich osobních údajů. V současné době má 34 zaměstnanců.

Cílem setkání byla výměna zkušeností v oblasti komunikace obou úřadů s veřejností. Pozornost byla věnována webovým stránkám, publikační činnosti, přípravě a realizaci osvětových a edukativních aktivit a propagačních materiálů.

Součástí návštěvy bylo také krátké setkání s předsedou úřadu a s některými pracovníky.

Na programu byla rovněž diskuse o přípravě tiskového oddělení českého úřadu na nadcházející „Jarní konferenci evropských komisařů ochrany dat a soukromí“, kterou pořádá Úřad a která se bude konat v Praze ve dnech 29.- 30. 4. 2010. Jmenovitě se hovořilo o panelu „Děti v pavoučí síti síť“, pro

který tiskové oddělení českého úřadu připravuje tzv. „Bílou knihu dobré praxe“. Jedná se o dokument, který soustředí projekty jednotlivých zemí zaměřené na ochranu dětí a mládeže na internetu, o který také slovenská strana projevila zájem.

Veškeré informace týkající se působnosti úřadu, kontrolní a registrační činnosti a dalších aktivit jsou k dispozici na jeho webových stránkách www.dataprotection.gov.sk.

V případě dotazů, problémů a žádostí o informace se občané i organizace mohou prostřednictvím e-mailu obracet na právní oddělení úřadu, kde si mohou také domluvit i ústní konzultace. Na požádání odborníci úřadu přibližují a objasňují formou školení problematiku ochrany osobních údajů ve firmách a organizacích. Úřad provádí poradenskou a konzultační činnost z vlastního uvážení v rámci svých možností – tato aktivita mu nevyplývá ze zákona jako povinnost.

Úřad ze zákona pravidelně, každé dva roky, publikuje „Výročnú správu“, kterou předkládá na vědomí Národní radě Slovenské republiky - poslední zpráva je za období 2007-2008. Zajímavou součástí výroční zprávy je průzkum zaměřený na úroveň informovanosti občanů v oblasti ochrany osobních údajů a jejich schopnosti se v této problematice orientovat. Z výsledků průzkumů lze vyčíst měnící se spektrum zájmu veřejnosti i pozitivní změnu občanů v chápání důležitosti ochrany osobních údajů, což je jistě výrazný signál o dobré práci úřadu.

Odborníci úřadu vytvářejí stanoviska a doporučení, což jsou dokumenty vyjadřující jeho oficiální postoj k dění ve společnosti týkající se ochrany osobních údajů. K dispozici jsou pouze elektronicky na webových stránkách úřadu.

Ve slovenském zákoně o ochraně osobních údajů je zakotvena funkce tzv. zodpovědné osoby. Osoba pověřená touto funkcí dohlíží na dodržování zákonných ustanovení při zpracování osobních údajů. Obrazně řečeno se jedná o funkci „styčného důstojníka“ v organizaci, která má více než 5 zaměstnanců a která zpracovává osobní údaje. Cílem je plošně zabezpečit přímou spolupráci a komunikaci s těmito firmami, institucemi a organizacemi.

Příspěvkem k propagaci problematiky v rámci osvětové činnosti úřadu bylo v roce 2009 vytvoření materiálu „Desatoro ochrany osobných údajov pre občanov“. Tento informační mate-

riál je umístěn na webových stránkách úřadu a spolu s průvodním dopisem předsedy úřadu byl plošně rozeslán primátorům a starostům měst a obcí Slovenska prostřednictvím e-mailového kanálu „Združení mest a obcí Slovenska“ (ZMOS). Tímto komunikačním kanálem bylo „desatero“ rozesláno na 90 % území země i zveřejněno na webové stránce ZMOSu.

Významnou a prestižní událostí roku 2009 byla pro úřad návštěva Evropského inspektora ochrany údajů Petera Hustinx, který zavítal na úřad 24. září. Zajímal se především o jeho další směřování. Jednání pokračovala na půdě Národní rady Slovenské republiky s předsedou a se členy výboru pro lidská práva, národnosti a práva žen. Všichni se shodli na tom, že ochrana osobních údajů je jednou z nejdůležitějších oblastí lidských práv a je velkou výzvou pro 21. století. Na závěr se všichni účastníci setkali se zástupci médií na tiskové konferenci zaměřené na téma „Narastající význam ochrany osobních údajů jako součást ochrany soukromia“.

Tiskové konference a „kulaté stoly“ pořádá úřad pouze příležitostně v rámci zajímavých a zvláštních událostí. Výše uvedená událost byla právě jednou z nich.

Úřad se připravuje na evropský Den ochrany osobních údajů, který se letos již počtvrté koná 28. ledna. Uskuteční se setkání u „kulatého stolu“ se spoluúčastí občanského sdružení e-Slovensko a zástupci médií. Při této příležitosti bude, mimo jiné, „představen“ zatím poslední osvětový materiál, který úřad ve formě letáku vytvořil pro veřejnost. Je nazván „Ochrana osobních údajů stručně“. Jeho záměrem je stručně a jasně přiblížit občanům problematiku ochrany osobních údajů, práva občanů a povinnosti provozovatelů informačních systémů. Dokument informuje občany, jak komunikovat s úřadem, co dělat v případě obav z neoprávněného zpracování osobních údajů či v případě jejich zneužití. Leták bude součástí materiálů pro média, pro veřejnost a v modifikované podobě je zveřejněn na webové stránce úřadu.

V rámci tisku předposlední výroční zprávy úřad vytvořil vtipný propagační materiál – papírové pravítko s mottem „Meraj cenu svojho súkromia“ ve slovenském a anglickém jazyce. Nápad chytře využít odřezky z vazby výroční zprávy k jednoduché a názorné propagaci ochrany osobních údajů je ukázkou, jak lze z mála udělat hodně.

Setkání bylo přínosné a příjemné. Fakticky tak naplnilo i očekávání, neboť se slovenským úřadem má český Úřad nadstandardní vztahy po řadu let. Každoroční setkání, střídavě na českém a slovenském území, jsou vždy efektivní výměnou zkušeností v příjemné kolegiální atmosféře. Slovenským kolegům přejeme do nového roku 2010 i do dalších let, aby jejich práce nacházela zúročení v každodenním životě občanů, a těšíme se na další setkání s nimi.

Zaujalo nás v zahraničním tisku

Austrálie – Biometrické údaje jako součást žádostí o azyl

„V rámci nové iniciativy týkající se bezpečnosti identity občanů budou součástí žádosti žadatelů o azyl v Austrálii také jejich biometrické údaje – jmenovitě digitální zobrazení obličeje a sken jejich otisků prstů,“ prohlásil ministr pro imigraci a občanství senátor Chris Evans. Dále dodává: „Vytvoření identit těch osob, které přijíždějí do Austrálie a nejsou australskými občany, je významným prvkem jednání jak na hranicích, tak při hodnocení žádosti o vízum. Zlepšení procesu určení identity s využitím právě biometrických údajů je pro nás stěžejní v souvislosti se zabezpečením hranic naší země a se zachováním integrity našeho migračního programu. Nová bezpečnostní iniciativa zlepší identifikační postupy při identifikaci a posuzování požadavků občanů žádajících u nás o ochranu v rámci Úmluvy pro uprchlíky. Posílí se také naše schopnost rychle a jednoznačně určit neshody a nesrovnalosti v identitě osob i imigračních žádostí.“

V současné době probíhá půlroční pilotní program této iniciativy. Účast je dobrovolná a je omezena na žadatele v Sydney a Melbourne. V případě, že se lidé nebudou chtít této iniciativy zúčastnit, budou na hranici odbaveni standardním způsobem. Po ukončení pilotního programu vláda zváží plošné rozšíření tohoto procesu a jeho zavedení jako povinné procedury.

Oddělení pro přistěhovalectví a občanství již úspěšně realizuje sběr otisků prstů a digitálního zobrazení obličeje imigrantů, kteří byli zadrženi a jsou ve vazbě, včetně těch, kdo neregulárně námořní cestou „navštívili“ Vánoční ostrov či nelegálně provozovali rybolov.

Prostřednictvím dohody Five Countries Conference (FCC) mohou být v rámci této bezpečnostní iniciativy porovnávány otisky prstů žadatelů o vízum s již existujícími záznamy ve Velké Británii, USA a Kanadě s cílem určit, zda žadatel již má imigrační záznam a zda již také žádal o ochranu v těchto zemích. Podle australského zdroje se prokázalo, že tento postup je efektivní. Zjistilo se například, že osoba, která v Austrálii žádala o azyl, je v Austrálii již známá pod několika různými jmény a navíc se dopustila několika trestných činů.

„Biometrické údaje jsou v mezinárodním společenství široce používány jako účinný nástroj pro efektivní vízovou a imigrační politiku, identifikaci a v boji proti podvodům. S biometrickými údaji bude nakládáno pouze v souladu s Privacy Act 1988 a Migration Act 1958,“ prohlásil senátor Evans.

Zdroj: Zpracováno s využitím služby EmailAlert společnosti ISI Emerging Markets (prosinec 2009).

Bosna a Hercegovina – Složitá situace v oblasti ochrany osobních údajů

Agentura pro ochranu osobních údajů Bosny a Hercegoviny zveřejnila v souladu s ročním plánem práce zprávu z plánovaných kontrol. Svou kontrolní a inspekční činnost zaměřila především na veřejné instituce, které zpracovávají osobní údaje a které mají souvislost s liberalizací vízového režimu. Jednalo se například o policejní orgány, ministerstvo zahraničních věcí, ministerstvo vnitra, pohraniční policii a další.

Agentura ve zprávě uvádí, že z jejího pohledu je ochrana osobních údajů ve většině sledovaných institucí nepřijatelná. Ukázkou nerespektování daných principů ochrany osobních údajů je například běžná praxe poskytování údajů z vězeňských registrů v rozporu s ustanovením trestního práva.

Zdroj: Zpracováno s využitím služby EmailAlert společnosti ISI Emerging Markets (prosinec 2009).

Čína – Počet stížností na porušení zásad ochrany osobních údajů roste

Ochránci osobních údajů v Číně oznámili 25% nárůst stížností. Za období od ledna do listopadu 2009 bylo v Číně ohlášeno 932 stížností na porušení zásad ochrany osobních údajů. Z důvodu nedostatku důkazů však 40 % nelze prokázat. Pro srovnání lze uvést, že v roce 2008 bylo za stejné období oznámeno 731 stížností.

Uzavřeno bylo 783 případů, z toho bylo 325 uznáno jako neopodstatněné. Převažují zejména stížnosti ve třech sektorech – bankovníctví a finance, správa nemovitostí a telekomunikace. Zvýšil se také počet případů, kdy se občané obracují na Správní odvolací komisi s cílem zvrátit výsledek rozhodnutí.

„Lidé si začínají více uvědomovat nezbytnost ochrany svých osobních údajů. Následkem je i zvýšený počet stížností. Zaznamenali jsme, že veřejnost se výrazněji zajímá o to, jak je s jejich osobními údaji nakládáno a jak jsou dále využívány,“ uvádí komisař pro ochranu osobních údajů Roderick Woo Bun.

Zdroj: Zpracováno s využitím služby EmailAlert společnosti ISI Emerging Markets (prosinec 2009).

Polsko – Rozšíření databáze osobních údajů dětí a studentů na ministerstvu školství

Polské ministerstvo školství má v úmyslu modernizovat stávající vzdělávací informační systém. Přípravuje nový informační integrovaný on-line systém, který by ředitelé škol měli pravidelně aktualizovat. Měl by být přístupný určeným zaměstnancům ministerstva. Cílem je především zlepšení koordinace vzdělávacího systému například zajištěním dostatečného počtu míst ve školách na základě informací o počtu dětí a vytvořením plánovaného finančního rozpočtu ministerstva. Bude se také využívat pro statistické výzkumy. Údaje budou shromažďovány z veřejných i soukromých škol a mateřských školek. Databáze bude obsahovat osobní údaje téměř 7 milionů žáků, včetně jejich citlivých údajů, jako jsou například posudky od psychologů.

Ve věci vzniku této databáze a o účelu shromažďování osobních údajů dětí vyjádřil obavy předseda polského úřadu na ochranu osobních údajů Michal Serzycki. Podle vyjádření náměstkyně ministra školství Lilly Jaron budou údaje v databázi řádně chráněny a přístup k uloženým údajům bude omezen na různých úrovních pro různé subjekty. Ministerstvo ujišťuje, že veškeré údaje budou chráněny proti jakémukoli zneužití nebo úniku či využití neoprávněnými osobami. Nicméně experti na ochranu osobních údajů se i přes ujištění zodpovědných orgánů obávají, že se osobní údaje mohou stát pro nepovolané osoby velmi cenné, obavy vyvolává také možná korrupce.

Zdroj: Zpracováno s využitím služby EmailAlert společnosti ISI Emerging Markets (prosinec 2009).

USA – Největší případ krádeže identity v dějinách USA

V prosinci 2009 doznal dvacetiosmiletý Albert González při soudním jednání u federálního soudu v Bostonu svou vinu za krádeže stovek milionů čísel platebních karet, ze které byl obviněn v březnu 2009. Za spáchaný čin mu hrozí 17–25 let vězení. Gonzálezův právník požádal soudce o shovívavost s vysvětlením, že jeho klient trpí internetovou a drogovou závislostí a lehkou formou autismu známou jako Aspergerův syndrom.

Elektronické krádeže prováděl vloupáním do počítačových systémů například společnosti Heartland Payment Systems, 7-Eleven, Inc. a Hannaford chain of New England grocery stores.

Největším nebezpečím tohoto typu kyberkrádeže je, že zloději mohou získat data uložená v magnetickém proužku platebních karet. Údaje lze využít k vytvoření duplicitních karet.

Výše uvedený příklad kyberzločinu je ukázkou, že proniknout do srdce bankovních systémů je stále možné. Instituce, kterým svěřujeme své peníze, vynakládají ze svého rozpočtu obrovské částky na zabezpečení osobních údajů klientů a instalují ochranné systémy vysoké technické úrovně. Je nutné si však přiznat, že i přesto jsou stále v nebezpečí. Proto se bojí s organizovaným kyberzločinem věnuje všude ve světě velká pozornost.

Zdroj: Zpracováno s využitím služby EmailAlert společnosti ISI Emerging Markets (prosinec 2009); ITWorld.

NEMĚLO BY VÁM UNIKNOUT

Whistleblowing

V současné době je stále větší možnost se v praktickém životě setkat s praxí známou jako whistleblowing. Původcem zavádění těchto praktik jsou velké nadnárodní podniky, v nichž mají majetkovou účast společnosti, jejichž akcie jsou kótovány na některých burzovních trzích v USA a na něž se tak vztahuje americký zákon Sarbanes-Oxley Act¹, který představuje reakci na účetní skandály z přelomu tisíciletí u amerických společností.²

Samotný termín whistleblowing vychází ze slovního spojení anglického whistle blower, což v překladu znamená oznamovatel, informátor, případně udavač, nebo dokonce „ten, kdo hvízdá na policejní píšťalku“. Uvedený překlad naznačuje, že jde o jistý prostředek dohledu. Konkrétně se pod tímto termínem zpravidla skrývá interní systém kontroly společnosti, jehož prostřednictvím mohou zejména zaměstnanci oznamovat škodlivá jednání, kterých se dopustili jejich spolupracovníci, nadřízení nebo obchodní partneři. K uskutečnění oznámení jsou zaměstnancům zpravidla k dispozici call centra či webové aplikace.

Pod pojmem škodlivé jednání je v této souvislosti třeba rozumět nikoli jen např. jednání trestněprávně postižitelné, jelikož vymezení jejich rozsahu závisí více méně na společnosti jako takové, kdy je při rozhodování v tomto směru omezena pouze platnými právními předpisy. V této souvislosti je třeba poznamenat, že společnosti vedle vymezení rozsahu škodlivých jednání, která mohou být předmětem oznámení, v některých případech sahají i k omezení skupiny osob, které mohou jednání oznámit, stejně tak jako osob, na které může být jednání oznámeno.

Základní princip whistleblowingu pak spočívá v tom, že osoba, zpravidla zaměstnanec, který se dozví o tom, že se jeho spolupracovník, nadřízený nebo obchodní partner společnosti dopustil některého z vymezených škodlivých jednání, oznámí tuto skutečnost, resp. podezření na tuto

skutečnost prostřednictvím k tomu určených kanálů. Jeho oznámení doputuje buďto k příslušnému internímu specializovanému oddělení v rámci společnosti, které celou věc prošetří, nebo k externímu partnerovi, který společnosti poskytuje službu spočívající ve zhodnocení takového oznámení a následných krocích spočívajících např. v předání podnětu na příslušný stupeň řízení společnosti za účelem prošetření.

Podstata celého systému je, že osoba jej využívající, která by se z důvodu obav z postihu ze strany nadřízeného neodvážila oznámit podezření na škodlivé jednání, má tímto k dispozici prostředek, jak bezpečně své podezření předat na příslušná místa. V rámci systému by pak vždy mělo oznámení doputovat na takové místo v rámci struktury společnosti, aby nedošlo ke stigmatizaci označené osoby ze strany jejich spolupracovníků či nadřízených. Z uvedeného je zřejmé, že podstatnou náležitostí efektivity takového systému je jeho odpovídající zabezpečení.

Abyste se systém nestal prostředkem osočování či podobných nekalých praktik, jež by mohly být sledovány oznámeními činěnými ve zlém víře, nebývá, až na výjimečné případy, dovoleno anonymní sdělování podezření, stejně jako bývají vymezeny patřičné sankce za ve zlém víře činěná oznámení.

Závěrem je ve vztahu k whistleblowingu třeba poznamenat, že při jeho provozování zpravidla dochází ke zpracování osobních údajů ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a proto je třeba ze strany jeho zřizovatele striktně dbát všech povinností, které zmíněný zákon stanoví.³

Poznámka:

1 Zákon Sarbanes-Oxley Act je americký zákon z roku 2002. Byl přijat v důsledku události na newyorské burze v roce 2000, která velmi negativně postihla především drobné akcionáře v USA. Americká veřejnost byla událostí velmi pobouřena a znepokojena. Proto Kongres přijal výše uvedený zákon, jehož cílem je zvýšit transparentnost finančních procesů a zamezit obchodování s nadhodnocenými akciemi na burzách ve Spojených státech amerických. Název zákona vychází ze jména senátora Paula Sarbanese a člena Sněmovny Reprezentantů Michaela Oxleyho, kteří specifikovali rizika vedoucí ke znehodnocení akcií.

2 K tématu vydala své stanovisko č. 1/2006 Pracovní skupina pro ochranu dat podle článku 29 (WP29) směrnice 95/46/ES. K dispozici je na webových stránkách Úřadu www.uouu.cz v rubrice Zahraničí.

3 Tématem se v odborném tisku zabíraly například články: Právo pro podnikání a zaměstnání č. 7- 8/2009, Whistleblowing, Pichrt J., Morávek J., Právo pro podnikání a zaměstnání č. 11/2009, Whistleblowing – praktické otázky, Morávek J., Právo pro podnikání a zaměstnání č. 12/2009, Whistleblowing – zákonná opora, Morávek J., Problémy v práci svěřte zaměstnavateli, jde to i anonymně, Dagmar Langová. MF DNES, http://podnikani.idnes.cz/problemy-v-praci-sverte-zamestnavateli-jde-to-i-anonymne-pes-/zamestnani.asp?c=A090310_1154170_firmy

Téma: TISKOVÉ ODDĚLENÍ

Jako na houpačce aneb vrtkavosti, tvé jméno je mediální přízeň...

Přestože by se zdálo, že zákon, který běžně občanům fakticky nic neukládá, pouze je chrání, by měl mít na různých ustláno, stejně jako instituce, která nad ním bdí a prosazuje jeho uplatňování, není tomu tak. Dokladem je právě případ zákona o ochraně osobních údajů a situace Úřadu pro ochranu osobních údajů.

Své o tom od počátku existence Úřadu ví jeho tiskové oddělení.

Od roku 2000, kdy byl zákon přijat a vznikl dozorový Úřad pro ochranu osobních údajů, se neperiodicky vracejí situace, kdy zákon i dozorující instituce jsou vnímány jako přínosné pro život lidí i společnosti – potom se Úřadu snadno dýchá – a pak zase přicházejí situace, kdy jsou jeho rozhodnutí zatracována jako nepotřebná novodobá zátěž a Úřad pranýřován jako životaškodlivý.

Pro Úřad obtížné situace nastávají zejména tehdy, kdy prosazuje dodržování zákona o ochraně osobních údajů a instituce, podniky, firmy či jednotlivci by si měli připustit, že respektování té stále ještě mladé právní normy vyžaduje změnu zaběhnutých pravidel; kdy by si třeba nepřímou museli přiznat, že člověk se pro ně už stal spíše jakousi entitou než lidskou bytostí, spíše číslem, položkou na cestě k jejich podnikatelskému úspěchu (už se nemluví o lidech, ale o klientech, uživateli, adresátech, konzumentech) či předmětem zaběhnutého chodu úřední agendy. Ba co hůře: Může nastat i situace, že snaha pomáhat lidským bytostem se promění v obsedantní přesvědčení, že lépe je pomáhat, než se ohlížet na to, že kupříkladu i dítě je lidskou bytostí, která

má důstojnost hodnou ohledu a že to pro ně nárokuje zákon. Člověk se pak neubrání, aby třeba nevzpomenul na geniální hrabalovskou scénu, kdy se maminka v Ostře sledovaných vlcích domáhá pomoci pro svou dceru – komu všemu svou orazítkovanou sedinku nemusí ta její nebožka ukázat, kolik je těch, co se zaujetím hledí na její postižení.

Vůbec nejvypjatější situace nastávají, když se Úřad dožaduje, aby byla dodržována ustanovení, která jsou obsažena v jiných, speciálních zákonech a byla tak dodržena ochrana osobních údajů.

Když tedy vezme vrch útlocitnost některého novináře, jak se na první pohled jeho pohnutka jeví, či u psavého vzdělaného člověka zdřímne rozum a rodí se přívrženci těch nejpřímějších a nejjednodušších řešení (která bohužel ani demokracii, ani právní řád nezaručují), tehdy Úřad dostane co proto: k čemu ten hloupý, paranoidní, necitelný potíživista...

Zapomene se tak snadno, že ochrana osobních údajů je součástí ochrany lidských práv a že kdo práva nedbá, musí být i za cenu nepopulárního rozhodnutí volán k pořádku.

Pravda, termín „ochrana osobních údajů“ zní jaksí technicistně odtažitě a je složité dohlédnout její spojitosti s „právem na ochranu rodinného života a soukromí“, zejména když do hry vstoupí složité technické prostředky a technologie, o jejichž na první pohled neviditelném vlivu na lidské soukromí mnozí samozvaní arbitři přes činnost Úřadu pramálo vědí. Jak by si mohli tedy připustit, že jde stále o ochranu lidského práva na to být ponechán sám sobě, svému rozhodování o sobě, nerušen vzhledem nikoho jiného tam, kde chce člověk být sám, a že osobní údaje takový vhléd velmi dobře umožňují.

Stále a věrně – netrivializovat, nesnižovat se k vulgarizaci

Rozhovor s tiskovou mluvčí a vedoucí tiskového oddělení PhDr. Hanou Štěpánkovou

Jaký je rozdíl mezi komunikací se sdělovacími prostředky nyní a v počátcích Úřadu?

Zpočátku bylo třeba informovat soustavně a široce o tom, co to vůbec je ochrana osobních údajů a hlavně proč existuje. Jak a proč dbát na ochranu osobních údajů. Dnes i média už vědí podstatně více. Je znát, že se novináři ptají fundovaněji, jsou daleko citlivější na situace, kdy by mohlo být právo na soukromí lidí poškozeno. Ale nejsou vyloučeny situace, kdy ochrana osobních údajů zní některým arbitřům jako prachspřesté vytváření pocitu rizika – a pak je třeba znovu začít vysvětlovat spojitosti mezi ochranou soukromí a ochranou osobních údajů...

Dá se ale říci, že po těch devíti letech, co existuje Úřad, to má s veřejností jednodušší?

Jak jsem už naznačila, tak jednoznačně se to říci nedá. Je totiž řada případů natolik složitých, že je třeba se snažit zprostředkovat jejich pochopení. Někdy stejně jako v počátcích Úřadu: Kupříkladu tehdy vysvětlit novinářům, že požadavek dodržování speciálního zákona o sčítání lidu (tedy že nelze ad hoc rozšířit taxativně vymezené údaje, které zákon pro sčítání vymezil) má co do činění s požadavkem na ochranu osobních údajů, to vyžadovalo naprosto nadlidské úsilí – a stejně to novináři nechtěli chápat. Dnes to bylo a je obdobně složité s vysvětlováním toho, že v databázi elektronických receptů se musí shromažďovat výhradně údaje z elektronických receptů. Mlha sdělení, že ta databáze sloužila sledování léčivých prostředků používaných narkomany činí své – a tak hrrr na Úřad – co ten paranoik komplikuje situaci! Touha po jednoduchých řešeních je vůči hledě neobyčejně silná. Připustit si, že demokracie vyžaduje daleko složitější vidění souvislostí, vyžaduje respekt k zákonu i k pravidlům jejich změny, to se mnoha lidem (nejen mnoha novinářům) zajídá. Nechtít něco chápat je v těch uvedených případech spojitě s velmi nízkým právním povědomím a řekla bych také s velkou chutí obcházet zákon, která je u nás hluboce zakořeněná a různými šikulkami umně kultivovaná. Takže to nemůže občas nepocítit také Úřad.

Dám k lepšímu jednu příhodu, která dobře ilustruje vztah k zákonu: V novinách se objevilo sdělení, že pan starosta obce bude dál prostřednictvím místního rozhlasu gratulovat ženám k narozeninám, i když se „durdí“, jak pravil, že se říká, kolik je jim let, „my to dělat budeme, jde jen o porušení zákona o ochraně osobních údajů“. Když jsem se ptala paní novinářky, zda má skutečně doloženo, že pan starosta řekl, že jde jen o porušení zákona, klidně opáčila, že ano, že to má nahrané. Když jsem se jí zeptala, zda se jí nezdá zvláštní, že veřejný činitel, jakým je starosta,

může říci, že jde „jen o porušení zákona“, vylekala se a hájila svého starostu tím, že je to takový hodný pán... Co k tomu dodat?

Co tedy dělat? Jak se s tím vyrovnat?

Myslím si, že nezbývá než trpělivě vysvětlovat, snažit se, aby ochrana osobních údajů byla chápána jako součást lidských práv. Prostě občas unést nejrůznější mediální machinace a nepřistoupit na trivializaci a vulgární manipulátory, které nelze vyvést z omylu, že oni přece vždycky vědí nejlépe. Chovat se zkrátka tak, jako bychom měli co do činění s nejmávanějšími a skutečně hluboce zainteresovanými partnery. A nerozčilovat se proto, že přízeň médií je vrtkavá a že těch arbitrážů, kteří vědí všechno nejlépe, nebylo.

A pak se také věnovat šíření znalostí tam, kde je to nejdůležitější – což, jak se mi zdá, je u mladé generace. Tam je totiž naděje, že věci mohou být v této společnosti v budoucnu jinak i s ochranou osobních údajů a s respektem k zákonu. Čím více lidé vědí, tím méně jsou manipulovatelní – a to je zásadně důležité. Takže jsem přesvědčena, že jak snaha informovat mladou generaci – byť zábavným způsobem, což je účelem už po tři roky pořádané soutěže „Moje soukromí! Nekoukat, nešťourat!“ – tak úsilí poskytovat inspirativním způsobem poznatky o ochraně osobních údajů pedagogům, má svůj smysl.

A pak pracovat vytrvale a soustavně, nenechat se „promrzet“ výroky ve všech věcech neomylných samozvaných arbitrážů a uvádět na pravou míru jejich konečná a jednoduchá řešení; také je třeba si připouštět, že jsou novináři, kteří chtějí lidem poctivě sloužit a otvírat jim oči a že je v zájmu lidí být s nimi na jedné lodi.

Děkujeme za rozhovor.

POZVÁNÍ K ROZHOVORU

Dnešní pozvání k „mikrofonu“ přijala předsedkyně rozkladové komise Úřadu JUDr. Alena Kučerová, náměstkyně předsedy Úřadu.

Úřad pro ochranu osobních údajů jako organizační složka státu vznikl v roce 2000. Potřeba ustanovit rozkladovou komisi jako poradní orgán předsedy vznikla současně, nebo následně v souvislosti s vývojem a nárůstem aktivit Úřadu, nebo její ustanovení vyplývá z určitých závazných předpisů?

Potřeba vzniku rozkladové komise vznikla až následně po uplynutí přechodného období upraveného zákonem o ochraně osobních údajů pro naplnění povinností odpovědných osob, kdy Úřad v návaznosti na své kontrolní kompetence vedl správní řízení o uložení sankcí za porušení zákona.

Jakým vývojem prošla komise od doby svého zřízení? Mám na mysli například kompetence, pravomoce, počet členů, působnost či změny týkající se jednacího řádu.

Já sama jsem v pořadí druhým předsedou (předsedkyní) této komise. Po svém jmenování jsem si vytkla jako dva základní cíle: a) aby komise více spolupracovala s předsedou Úřadu, a b) aby se komise více otevřela do Úřadu samotného, mám tím na mysli především skutečnost, že zejména externí členové komise jsou nezávislími odborníky v oblastech působnosti Úřadu a jejich názory a přístupy prezentované na zasedání komise jsou často významným kritériem pro posuzování všech dosavadních přístupů Úřadu jak v procesu samotném, tak i v otázkách aplikace práva.

Jakých oblastí ochrany osobních údajů se projednávají případy, rozklady, týkají nejčastěji? Lze pro ilustraci uvést počty podaných rozkladů proti rozhodnutí o pokutě včetně jejich vyřešení například za rok 2009? Počty podaných rozkladů mají vzestupný, či klesající charakter? Mohla byste nám přiblížit pozici předsedkyně komise? Jaké povinnosti či pravomoce pro Vás z této funkce vyplývají?

Protože působím jako člen komise od jejího vzniku, domnívám se, že v závislosti na rozsah kompetencí Úřadu, tedy kompetencí nejen v oblasti ochrany osobních údajů, ale také kompetencí v oblasti elektronických komunikací a služeb informační společnosti, je třeba počítat také s rozsahem možné působnosti komise. Tato skutečnost samozřejmě klade vysoké nároky na přípra-

venost členů komise k projednávání každého případu. Proto ve své pozici jako předsedkyně této komise důsledně dbám na pravidelnost zasedání komise (cca 1x za tři týdny), na včasnost rozesílaných podkladů a dostupnost zápisů z jednání komise také pro další zaměstnance Úřadu, kteří jsou v pozici úředně oprávněných osob.

Chtěla byste uvést nějaký zajímavý příklad z jednání rozkladové komise, který například byl ze své podstaty něčím odlišný a zvláštní, či výrazně medializován a předán tak veřejnosti k další „veřejné diskusi“?

Asi mne nenapadá přímo nějaký konkrétní případ, ale spíše mne baví naše neustálá diskuse nad takovými základními pojmy, jako je pojem osobní údaj a pojem zpracování. A že to není jen tak nějaká nuda, dokazuje například diskuse nad pojmem „těhotenství“. Vzali jsme to tehdy opravdu vážně a diskutovali i o tom, zda se jedná o osobní nebo citlivý údaj a zda jeho zpracování podléhá přísnějšímu pohledu, když je to stejně na ženě vidět.

Jaká je podle Vás obecná povědomost veřejnosti o ochraně osobních údajů?

Naše společnost se v tomto ohledu nijak neliší od jiných demokratických států. Protože však máme své historické zkušenosti s ochranou soukromí, přece jen tu je určitý rozdíl. V naší společnosti přetrvávají vyhraněné názory v tom směru, že nikdo nemá právo zpracovávat moje osobní údaje bez mého souhlasu, a proti tomu názor jiný, který lze popsat takto: Ochrana osobních údajů je k ničemu, protože všichni už o nás stejně všechno ví. I když oba názory jsou poněkud extrémní, o něčem vypovídají.

Závěrečná otázka bude více osobní. Lze říci, že funkce předsedkyně rozkladové komise je pro Vás obohacením a motivací Vaší odborné a řídicí práce v Úřadu nebo se jedná o jistou povinnost vyplývající z Vašeho pracovního postavení náměstkyně Úřadu?

Svou práci neberu doslovně jako povinnost, i když je svázána s mým pracovním právním postavením. Já se na tuto oblast své činnosti dívám spíše jako na výzvu, kdy každý nově projednávaný případ pro mne znamená možnost porovnání dosavadních přístupů mých kolegů a jejich konfrontaci s názory členů komise. I když jsem vždy ráda, když se nám podaří obhájit přístupy Úřadu, respektuji také názory odlišné, které pokud se v usnesení komise prosadí, mohou ovlivnit naše další rozhodování.

Děkujeme za rozhovor.

MÉDIA O OCHRANĚ OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Rizika svobody

„Svoboda je možná jen v riziku,“ cituje Ivo Možný ve svém článku „Náš milý pocit ohrožení“ (LN 29. 12. 2009) výrok filosofa Karla Jasperse. S tímto výrokiem lze jenom souhlasit. Jinou věcí ale je, o jaká rizika se jedná. Zda si je vyvoláme svým jednáním sami a můžeme jim čelit, anebo jsou zcela nad naše síly.

Evidentně si sami můžeme zvážit, zda svoje osobní údaje vložíme do telefonního seznamu a vystavíme se riziku obtěžujících hovorů, anebo nevložíme a velmi ztížíme možnost být kontaktováni. Na tom jednoduchém příkladu, pokud si nyní dovolíme jistou odbočku, můžeme demonstrovat i rys moderní demokratické společnosti, kde bez informací, které o nás cirkulují, jako bychom ani nebyli. Pana Možného si jako sociologa vážíme na základě znalosti jeho prací, aniž bychom se s ním museli někdy setkat. Naproti tomu jiných osob si vážíme, řekněme, o něco méně, také proto, že jsme si o nich mohli pouze cosi přečíst. Ideálem moderní společnosti a s tímto ideálem korespondujícím úkolem Úřadu pro ochranu osobních údajů proto není žádné utajování informací, natož prohlubování pocitu ohrožení. Má zabezpečovat, abychom o svých informacích mohli rozhodovat sami. Bylo by kontraproduktivní, kdyby občan byl chráněn před důsledky svého svobodného jednání, což jak zákon o ochraně osobních údajů, tak Úřad vždy plně respektují.

Příznějme si však, že některým reálným hrozbám, jako je nepochybně terorismus, těžko můžeme čelit sami. Z tohoto důvodu jsme povinni, a to pod dohledem Úřadu, naše některé záko-

nem striktně určené osobní údaje svěřit policii. Proti tomu lze těžko cokoli rozumného namítat, stejně jako by bylo naivní považovat policii za anděla strážného, který nás všude ochrání.

Horší je, že s nejrůznějšími riziky svobody jako by se v poslední době roztrhl pytel. Finanční společnosti i velmi bizarními způsoby vymáhají data, aby nás chránily před zadlužením a zároveň nám uložily přijmout jimi poskytovanou službu, kterou – ke své škodě – nechceme; obchodníci je žádají, aby nám mohli zakázat koupi nevhodného výrobku a prodali nám jiný, zcela náhodou podstatně dražší.

Takovýmto záchvatům dobra, které je nám poskytováno proti naší vůli, s nímž již ostatně máme své bohužel dosti bohaté historické zkušenosti, ovšem občan nemůže čelit sám. I z tohoto důvodu, jako jisté vyústění procesu, který v západní Evropě začal již v sedmdesátých letech minulého století, byl i v České republice přijat zákon o ochraně osobních údajů a zřízen Úřad pověřený naplňováním tohoto zákona.

O tom, že si nepočíná špatně, konec konců svědčí i zákaz databáze SÚKL (vedené jak bez zákonného zmocnění, tak bez souhlasu pacientů), která by toho, ruku na srdce a rozum do hrsti, s narkomany příliš nesvedla. To by ale bylo na trochu delší vyprávění.

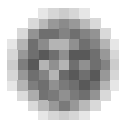
Poznámka:

Výše uvedený příspěvek je reakcí na článek Ivo Možného „Náš milý pocit ohrožení“, otištěný v Lidových novinách dne 29. 12. 2009. Byl publikován 6. ledna 2010 v Lidových novinách.

Autorem je zaměstnanec Úřadu JUDr. Jiří Maštálka.

Milí čtenáři Informačního bulletinu.

Úřad přechází od roku 2010, v rámci úsporných opatření, na vydávání dvou tematicky ucelených čísel ročně. Využíváme této příležitosti, abychom Vás informovali o změně a poděkovali za Vaši přízeň. Do roku 2010 Vám přejeme hodně sil, optimismu, pohody, elánu a radosti ze života.

úřad pro ochranu
osobních údajů
the office for personal
data protection

Já
nechci
mít své
soukromí.
Možná jednou
až vyrostu se to
ale změní... Kdo ví?
Filip, 9 let

*Moje soukromí je, že je
něco jenom moje a nikomu
to nechci říct ani ukázat. Vše
si raději píšu do svého deníku,
abych to nezapomněla. V první
třídě jsem měla kamarádku a s tou
jme si vždycky všechno řekly a pak
jme měly soukromí tajemství dohromady.
Máša, 9 let*

*Soukromí je důležitá věc. Kdyby mi
soukromí vzali, už bych neměla prostor pro
své myšlenky. Eliška, 9 let*

Já si myslím, že soukromí potřebuje každý. Někdo
víc a někdo míň. Veronika, 9 let

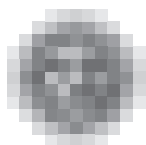
*Soukromí je pro mě samota. Je to pro mě
nevyrušování. Svě soukromí bych ochránil tak, že bych
na své dveře nalepil papír a na něm by bylo napsáno:
Nevyrušovat! Pavel, 9 let*

**V každém případě je mé soukromí tady tahle soukromá
odpověď na vaši otázku. Jana, 9 let**

JÁ BYCH CHTĚLA MÍT NA MĚ DVOUPATROVÉ POSTELI
SOUKROMÍ, ALE POŘÁD MI TAM LEZE SESTRA. NEMŮŽETE
S TÍM NĚCO UDĚLAT? ALENA, 9 LET

*Všechny mé soukromé věci mám v deníčku. Ten mám zamknutý.
Ještě, že mám klíče pod madračkou! Michala, 9 let*

CO NEJMÉNĚ ZÁSAHŮ DO SOUKROMÍ V ROCE 2010!

úřad
pro ochranu
osobních
údajů

VYDÁVÁ ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ

EDITOR: PHDR. HANA ŠTĚPÁNKOVÁ | REDAKTOR: MILUŠE NEJEDLÁ | GRAFICKÁ ÚPRAVA: MILOSLAV ŽÁČEK

ADRESA REDAKCE: ÚOOÚ, PPLK. SOCHORA 27, PRAHA 7, 170 00 | TELEFON: 234 665 286, FAX: 234 665 505

E-MAIL: POSTA@UOOU.CZ | INTERNETOVÁ ADRESA: WWW.UOOU.CZ

PERIODIKUM JE ZAPSÁNO V EVIDENCI PERIODICKÉHO TISKU POD ČÍSLEM MK ČR E 10548

© ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ

DÁNO DO TISKU 29.1. 2010